

Sprakeloos (17)

Harrie Regtering¹

09072022

De vierde vrouw

Voor degenen die dit herkennen

Ouverture Our Shangri-La <https://youtu.be/Jy3vzdtiXF4?list=RD76Ekj-MFLFQ>

Wil je een goed alternatief? In Brahms 2^e pianoconcert (1881) kijkt een oude man terug op het leven (het 1^e schreef hij nog als jong broekie in herinnering aan de dood (1856) van Schumann in 1858)

https://youtu.be/o6_lbrlehsg

Het 2^e pianoconcert bestaat uit 4 delen en doorbreekt daarmee de romantische structuur. Dit pianoconcert staat verder bekend om de ongebruikelijke wisselwerking tussen piano en solocellist in het derde deel. Vijftig jaar later schiept Ravel in het Adagio Assai van zijn pianoconcert een soortgelijke wisselwerking tussen piano en vooral de althobo. Daarom vind ik ze allebei prachtig.

‘Maar ik leerde ook nog een vierde man in mezelf kennen dankzij de vierde vrouw’.

Daarom gaat deze aflevering van Sprakeloos over haar².

Vandaag heeft de *Boston Review* een stuk van Seyla Benhabib over de bekende filosoof Richard J. Bernstein die op 4 juli 2022 op 90 jarige leeftijd overleed. Hij schreef ook over vriendschap. Het was zijn laatste werk in een toch al enorme productie. Kennelijk gaat dit thema je lastig vallen bij het ouder worden en in het zicht van de dood.

Bij levensgeluk hoort altijd vrouwen te hebben ontmoet die een vierde vrouw voor mij zijn. Die intimiteit bieden van een geliefde zonder seks. Wat zich uitgesproken of onuitgesproken wel eens moest ‘zetten’, maar nooit problematisch was. Flirten maakte er geen deel van uit, koketteren misschien wel, plezier zeker. Het is een relatie om in alle vrijheid gedachten en gevoelens uit te wisselen, zelfs die je normaal voor je houdt maar eindelijk wel eens met iemand wil delen. Een relatie zonder plichten, consequenties of afspraken. Ieder blijft vrij. Aan elke ontmoeting houdt je zin in de volgende afspraak over, verder niks.

Moet ik niet terughoudender zijn in het schrijven over de vierde vrouw? Wie wil daar nou iets over weten? Misschien zelfs liever niet. Maar de vierde vrouw is een wezenlijke schakel in hoe ik het leven zie en leid. Aan haar dank ik een bijzondere relatie die mij zelf completer maakt. Het realiteitsgehalte van dat leven wordt erdoor geïntensiveerd.

¹ regte061@planet.nl; www.watiknietbegrijp.nl

² Een boek over Karl Barth, de grote theoloog, heeft ook deze titel. Een thriller waarin de tweede relatie naast zijn vrouw, een cruciale rol speelt. Frans Willem Verbaas, *De vierde vrouw* (2013). De moeite waard, lijkt me.

In een vierde vrouw bewonder ik iemand naar haar complete zijn, naar lichaam, geest en ziel. Het is een soort voortdurende verliefdheid op iemand die je zelden in levende lijve ziet maar die je toch 'helemaal' kent. Een relatie waar je gelukkig van wordt en waar de ander dat ook op de een of andere manier heeft. Hier zit al de nodige overdrijving in, natuurlijk. Maar het goede gevoel erbij is onmiskenbaar bij allebei aanwezig. Een bijzondere liefde.

Deze aflevering over de vierde vrouw gaat niet over elke vriendin afzonderlijk. Daarvoor zijn ze me ieder veel te lief. Ze blijven wat ze zijn voor mij en wat ik ben voor hen. De vierde vrouw, voor zover ik daarover schrijf is nooit meer dan het halve verhaal. Al 'ontleen' ik die woorden wel aan de jarenlange relaties met ieder van hen. Relaties waarin een vierde mogelijkheid van mijn 'deze man zijn' tot uitdrukking komt. Die ook met de dood ophouden. Het ziek zijn is een rood vlaggetje dat plotseling op de landkaart verschijnt en het einde van deze relatie aankondigt. Dus ja, naast het geluk dat de relatie brengt is er ook verdriet.

De culturele context

In onze naoorlogse generatie is het een vrij normaal verschijnsel. Wij, de generatie van de vrouwenemancipatie en de mannenemancipatie. Wat hebben we gewerkt aan andere dan conventionele relaties tussen vrouwen en mannen. Zoals die van onze vaders en moeders, onze ooms en tantes, onze burens, dorpsgenoten, landgenoten, buitenlanders. En we werkten trouwens ook aan die tussen vrouwen en mannen en mannen. Kortom: in een bepaalde bocht in de tijd en een veranderende (industriële, paternalistische) cultuur komt het verschijnsel van man vrouw vriendschappen veel voor. Het zijn cultureel aangeboden 'kleren' die je voor je 'innerlijk' aantrekt of niet. Ik koos daar gelukkig wel voor.

Elk geval van vriendschapsrelaties tussen vrouwen en mannen is bijzonder. En zeker niet gelijk aan zoals ik die ken en heb. Een hele goede vriend heeft in vriendschappen met vrouwen altijd ook lichamelijke intimiteit. Van 'de man met Eros' (zie 14.2) en zijn vrouwen weet ik het niet precies. Hij is er overigens in zijn boeken niet terughoudend over.

In mijn geval is juist het niet lichamelijke aspect van de vriendschap, het intieme contact zonder lichamelijkeheid, de basis van relaties met de vierde vrouw. Met haar kan ik vrijmoedig sprekend door alle regionen lopen van 'deze éne mens zijn', van het bestaan zoals het is. Uiteraard roepen vragen die je elkaar stelt wel emoties op, maar de ander hoeft daar, als het te heftig is, niet gesloten of verdedigend op te reageren. Zoals in die andere liefdesrelaties. Samenwonen, samen kinderen en vrienden hebben brengt patronen en ervaringen met zich mee als 'maar toen en toen heb jij of ben jij...'. In relaties met de vierde vrouw is dat allemaal afwezig. Dus zeg je gewoon dat een vraag te ver gaat of houd je je niet in bij het antwoord. Fricties komen daar niet uit voort. Autonomie en verbinding zijn tegelijk aanwezig. Er is ruimte voor wederkerigheid zonder afhankelijkheid en belang.

De tuin der lusten

Vriendschappen van vrouwen en mannen kun je niet gelijk generaliseren als 'goed, omdat'. Want dat moet nog maar blijken uit hoe de relatie en hoe de karakters erin zich ontwikkelen. Op een eigen manier is elk van die relaties ook gevoelig voor het verstrijken van de tijd. Kan de relatie eindigen zoals die ooit begon, door omstandigheden of ontwikkelingen.

Waar ligt de kiem van die behoefte en van die mogelijkheid tot vriendschappen met vrouwen? Ik denk: moeder. Uit het verder geheim blijvende Sprakeloos 12 *Omdraaiende eeuwige liefde* kan ik hier wel wat explicieter zijn over mijn relatie met haar:

als ik nu al vrouwelijke eigenschappen heb, en zelfs als vrouw in een volgend leven wil terugkomen in een rolwisseling met mijn geliefden voor het leven, ben jij er de oorzaak van. Jouw met mij gedeelde liefde. Die jij net zo voor alle anderen had. Voor het gezin en je familie. Met je moeder en Maria als voorbeelden. Of je nou mijn aanleg voor vrouw zijn hebt gezien of het er op een handige manier hebt ingestopt, weet ik nog steeds niet. Maar ik zet jou op mijn manier voort. En ben daar dankbaar voor. Heb er mijn fouten mee gemaakt, net als jij. En heb er ook veel vriendinnen aan over gehouden. Terwijl er best een macho in me zit,

Mijn vriendschappen zijn op een oorspronkelijke wijze wezenlijk. Mede dankzij haar leer(de) ik verder in het van milieu en contexten wisselende leven te staan, hielp ze me eigenschappen te ontwikkelen. De vierde vrouw is bijzonder voor mij om wie ze echt is. Ook al zit dat verborgen in gedoetjes en fratsen, in kwetsbaarheid en arrogantie, in zwaar- en blijmoedigheid, het echte is er. Je erkent op de een of andere manier meer dan gemiddeld iets wezenlijks in elkaar, iets dat je gezien maakt. Dat gevoel geef je elkaar terug.

Zo 'vreemd' als elk van hen is, qua vrouw, milieu, context, karakter waren ze me tegelijk vanaf het begin 'eigen'. In de relatie zitten de ontwikkelingsmogelijkheden van ieder afzonderlijk. De vierde vrouw, dat is zéker geen *'Is dit alles'?* van de Vreemde Kostgangers. Maar een tuin der lusten, waar je

graag komt. Een tuin die past bij een huis waarvan alle deuren en ramen open staan. Nergens zit een gordijn of hor voor, je kunt overal in- en uit lopen, zonder besef eigenlijk van wat tuin of huis is. De ontmoetingen daar zijn een genot en tegelijk een uitdaging aan ieders 'zelf'. Dit ensemble van open tuin en huis is metaforisch een goede uitdrukking van de relatie met de vierde vrouw. Daar horen ook een waslijn en dagelijkse dingetjes gewoon bij. Elke ontmoeting in die tuin is steeds weer een nieuw begin. Fris als de morgendauw, door de tijd die er tussen de vorige en deze ontmoeting ligt en door wat daarin aan beide kanten intussen is gebeurd. En nu aan elkaar verteld kan worden.

De ander die nóg anders is

Mijn vriendschap met de vierde vrouw is deels identiek met mijn vriendschap met mannen³.

³ Mannen met elkaar zijn toch het leukst als ze net als Boudewijn de Groot en Jan Rot iets samen doen. Uit hun ogen straalt het plezier en ze flirten een beetje met elkaar 'alsof' (enkelzinnig of dubbelzinnig) : 'Naast jou' <https://www.youtube.com/watch?v=rPvUsUUa09s>

In Sprakeloos 7 is ook het nodige over vriendschap en filosofie te vinden dat ik niet allemaal ga herhalen. Maar één belangrijk punt is dat in deze vriendschap een gelijkwaardig 'samen' ontdekt en ontwikkeld wordt. In de vriendschap wordt vrijheid ervaren en uitgeoefend.

() 'vriendschap (is) een 'vrij samen', het doorleven van het 'mede-met-de-ander-zijn' in zijn zuiverst mogelijke vorm. Tot aan de dood. () Vrienden 'regelen' zelf hun communicatie, een tweespraak, een dialoog over alles wat er te bespreken is. In vriendschap ontdek je gezamenlijk de bestaansstructuur van ieder mens als toegewend tot de ander. Vrij van door familie, maatschappij of natuur bepaalde conventies. () Vriendschap als zuivere vorm van 'mede-zijn' houdt een belofte in voor de mogelijkheid uiteindelijk oorlogen, godsdiensttwisten, machtsmisbruik, horigheid en andere misdaden tegen de mensheid te boven te komen.

Wat maakt het vrouw zijn van die belangrijke ander dan in deze relatie met de vierde vrouw uit? De ander is nóg meer anders dan je vriend, dan je eigen lichaam, je eigen socialisatie als jongetje en man. Ze is als meisje en vrouw in andere formats ('zo hoort het') en immateriële betekenissen gesocialiseerd. En ontworstelt zich daaruit min of meer om een eigen koers en een eigen plek te vinden. De vierde vrouw deelt met wie dan ook intimiteit. Ze leeft al dan niet samen of trouwt, krijgt al dan niet kinderen. Worstelt met moedergevoelens en heeft opvoedingsproblemen met dit of dat kind. Of verschillen van mening met haar partner. Mijn vierde vrouw beleeft het hele spectrum van heteroseksuele relaties tussen mannen en vrouwen en is daarin wel of niet gelukkig. Heeft twijfels over banen en carrière, over iets goed voor de wereld doen. Hoopt dat alles goed blijft gaan en kan angstig zijn over alles dat verkeerd kan gaan.

Het gaat in de liefde met de vierde vrouw over dat alles in alle vrijheid kunnen praten, los van belangen die mensen met wie je samenwoont, wel of niet trouwt, kinderen hebt, nou eenmaal onherroepelijk met zich meebrengen.

Stuk voor stuk zijn mijn 'vierde' vrouwen intelligent. Dat maakt lichamelijke al meteen een stuk minder belangrijk. Het zijn vrouwen met eigenschappen die bij mij wellicht in aanleg of nog onderontwikkeld aanwezig zijn en die verbeterd kunnen worden. Door de herhaalde gesprekken in de loop der jaren leer ik van die eigenschappen. Wat er andersom gebeurt is niet aan mij om te vertellen, dat zijn net zoveel verhalen als dit van mij.

Die relaties met 'vierde vrouwen' hebben wellicht een gezamenlijke noemer: het via 'het vrije de ander en anders zijn' zonder angst (leren) ontsluiten van onbekend gebied. Dankzij een harts-relatie wordt het vreemde op een eigen, bijzondere manier vertrouwd. Ergens in het hart is er een bijzondere plaats voor dit bijzondere mens. Je voelt de ziel van iemand aan, samen kun je de kieren van elkaars geest opzoeken, je hebt toegang tot de zolderkamer waar van alles van vroeger is opgeslagen net als de verlangens over de toekomst.

Deze ene mag je meer dan anderen, je voelt er meer voor als in 'liefdevol' zijn. Meer dan anderen voel je die als 'de ander' aan en laat die toe. Met haar echte zijn zit ze in je en helpt daar soms als alter door een gezaghebbende wenkbrauw te fronsen bij wat je doet of laat. Zodat je nog op tijd.....Meer hoeft er niet over gezegd te worden.